

УДК 378:[37.011.3-051:81'243]
DOI: 10.31652/2412-1142-2020-55-196-205

Рогульська Оксана Олександрівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри практики іноземної мови та методики викладання
Хмельницький національний університет, м. Хмельницький Україна
ORCID ID 0000-0001-5603-0274
oxana.rogulska@gmail.com

Тарасова Ольга Володимирівна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри практики іноземної мови та методики викладання
Хмельницький національний університет, м. Хмельницький Україна
ORCID ID 0000-0001-8574-6466
tarasova20olia@gmail.com

Іконнікова Марина Валеріївна

доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри іноземних мов
Хмельницький національний університет, м. Хмельницький Україна
ORCID ID 0000-0002-0134-2331
ikonnikova@ukr.net

Жовнич Олеся Володимирівна

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри методики навчання іноземних мов,
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця, Україна
ORCID ID 0000-0001-6430-7341
olesia.zhovnych@vspu.edu.ua

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. Інтерес до професії та її опанування можна легко реалізувати, використавши належні організаційно-педагогічні умови для підготовки студентів. Відтак, у статті визначено та теоретично обґрунтовано організаційно-педагогічні умови (підвищення мотивації до професійної діяльності та формування професійних ціннісних орієнтацій у майбутніх учителів іноземних мов через використання інтерактивних технологій; використання особистісно орієнтованих технологій у професійній підготовці майбутніх учителів іноземних мов; впровадження різних видів практики та позааудиторної роботи для набуття досвіду майбутньої професійної діяльності; створення та підтримка освітньо-креативного середовища для формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійної діяльності; розвиток професійної рефлексії в майбутніх учителів іноземних мов) підготовки майбутніх учителів іноземних мов до професійної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища ЗВО. З'ясовано, що організаційно-педагогічні умови дадуть змогу вдосконалити навчально-виховний процес, створити такий механізм мисленнєвої діяльності студентів, який сприятиме накопиченню знань і життєвого досвіду, а також допоможуть підтримувати інтелектуальні зусилля студентів, стимулювати пізнавальну активність. Визначені організаційно-педагогічні умови посилюватимуть мотивацію студентів до навчання, виховуватимуть в них внутрішні пізнавальні, усвідомлені мотиви, що впливатимуть в майбутньому на професійну діяльність майбутнього фахівця. Констатовано, що лише комплексна реалізація обґрунтованих організаційно-педагогічних умов сприяє успішній професійній підготовці майбутніх учителів іноземних мов в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти. Зауважимо, що всі організаційно-педагогічні умови функціують у системі та взаємозумовлюють одна іншу.

Ключові слова: організаційно-педагогічні умови; майбутні учителі іноземних мов; інформаційно-освітнє середовище; заклади вищої освіти.

1. ВСТУП

Постановка проблеми.

Організаційно-педагогічні умови як сукупність чинників сприяють регулюванню, взаємодії об'єктів та явищ педагогічного процесу для досягнення мети, налагодженню міжособистісних взаємин учасників педагогічного процесу, що полегшує реалізацію дидактичних завдань, активізують навчально-пізнавальну діяльність майбутніх фахівців, удосконалюють їхню самостійність, ініціативність, професійне становлення. Від організаційно-педагогічних умов організації освітнього середовища, вибору спеціальних засобів, методів, форм навчання, що є умовами, організованими викладачем, у яких відбувається діяльність викладача і студента та реалізують заплановані завдання, залежить результат педагогічного процесу у вищій школі [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати аналізу наукових джерел засвідчили, що поняття «педагогічні умови» широко схарактеризоване багатьма вченими (О. Богданюк, Н. Логінова, В. Матвійчук, О. Михайлишин, О. Пономаренко, С. Сінкевич та ін.). Науковці розуміють під цим терміном необхідні обставини, явища, фактори (чинники), шляхи, уявні результати, напрямки, спонуки тощо. У довідковій літературі запропоновано різні тлумачення поняття «умова», що мають багато спільного. Крім цього, поняття «умова» трактують як необхідні обставини, що сприяють чомусь; обставини, особливості реальної дійсності, за яких відбуваються зміни. У тлумачному словнику сучасної української мови поняття «умова» більш конкретизоване: необхідна обставина, що уможливорює здійснення, створення, утворення чого-небудь або сприяє чомусь [2, с. 1506]; фактор, рушійна сила будь-якого процесу, явища; чинник [2, с. 1526].

Найчастіше педагогічні умови схарактеризовані як зовнішня передумова для існування й розвитку явищ, тобто обставини, від яких залежить та за яких відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки фахівців, що опосередкований активністю особистості, групою людей. Таке визначення засвідчує, що педагогічні умови впливають (пришвидшують або гальмують) на розвиток педагогічних явищ, систем, якостей особистості тощо [3].

У психології умову розуміють як сукупність явищ зовнішнього та внутрішнього середовища, що впливають на розвиток конкретного психічного явища. Для з'ясування причиново-наслідкового зв'язку того чи того явища необхідно аналізувати його в різноманітних зв'язках і вимірах, тобто в загальному зв'язку. Якщо одне явище породжує інше, то воно є причиною; якщо явище взаємодіє з іншим явищем у процесі розвитку цілого, до якого воно належить, то воно являє собою фактор; якщо явище зумовлює існування іншого явища, то це умова [4].

У словнику з освіти та педагогіки поняття «умова» представлено як «сукупність змінних природних, соціальних, зовнішніх і внутрішніх впливів, що діють на фізичний, психологічний, моральний розвиток людини, її поведінку, виховання, навчання, формування особистості» [5, с. 36]. Означення «педагогічні» засвідчує, що такі обставини пов'язані з організацією навчально-виховного процесу, із зовнішнім середовищем, де відбувається пізнавальна й навчальна діяльність студентів, спрямована на формування в них певних знань, умінь, навичок [6]. Зокрема, науковець С. Мельничук кваліфікує педагогічні умови як чинники управління навчанням, що забезпечують активність студентів і стимулюють свідоме засвоєння навчального матеріалу. Педагогічні умови становлять сукупність дій та взаємодій, що забезпечують досягнення максимально можливого корисного результату діяльності [7].

У межах наукового пошуку оперуватимемо терміном «організаційно-педагогічні умови». Назва «організаційно-педагогічні умови» охоплює два терміни (організація й педагогічні умови). Поняття «організація», що органічно поєднане за визначенням із педагогічними умовами, трапляється нечасто, а терміносполучення «організаційно-педагогічні умови» не має усталеного трактування. Однак науковці все частіше застосовують організаційний аспект у педагогічних умовах та пов'язують його з ефективністю досліджуваних процесів.

На думку І. Підласого, організація як педагогічна категорія – це впорядкування дидактичного процесу за певними критеріями, надання йому необхідної форми для найкращої реалізації поставленої мети. Причому форма (від лат. «forma» – зовнішній вигляд, оболонка) у цьому контексті проаналізована науковцем як спосіб існування навчального процесу, оболонка для його внутрішньої сутності, логіки та змісту, пов'язана з порядком його реалізації. Організація являє собою один із чотирьох основних компонентів динамічної системи – педагогічного процесу. Цей компонент називають також організаційно-управлінським або діяльним, він разом із цільовим, змістовим і результативним компонентами утворює зазначену систему [8].

А. Зубко типологізує організаційно-педагогічні умови, що сприяють удосконаленню навчального процесу в закладах педагогічної освіти, так: умови, що вможливають провадження освітнього процесу (рівень професійності викладачів; ступінь готовності до навчання учнів); умови, що модернізують навчальний процес (матеріально-технічне, навчально-методичне забезпечення тощо) [9].

Серед типів педагогічних умов варті дослідницької уваги організаційно-педагогічні умови, що марковані специфікою організації навчально-виховного процесу. У разі дотримання організаційно-педагогічних умов навчально-виховний процес може сягнути нового рівня, оскільки такі умови оптимізують наступність і послідовність опанування професійних знань, умінь та навичок. Саме організаційно-педагогічні умови допомагають студентів всебічно розвиватися як особистості, посилюють сфокусованість на фахову діяльність, дають змогу виявляти педагогічну обдарованість [10].

Мета статті – визначити та теоретично обґрунтувати організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх учителів іноземних мов в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Доцільно виокремити оптимальні організаційно-педагогічні умови для підготовки майбутніх учителів іноземних мов:

- 1) підвищення мотивації до професійної діяльності та формування професійних ціннісних орієнтацій у майбутніх учителів іноземних мов через використання інтерактивних технологій;
- 2) використання особистісно орієнтованих технологій у професійній підготовці майбутніх учителів іноземних мов;
- 3) упровадження різних видів практики та позааудиторної роботи для набуття досвіду майбутньої професійної діяльності;
- 4) створення та підтримка освітньо-креативного середовища для формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійної діяльності;
- 5) розвиток професійної рефлексії в майбутніх учителів іноземних мов.

Такі організаційно-педагогічні умови дадуть змогу вдосконалити навчально-виховний процес, створити такий механізм мисленнєвої діяльності студентів, який сприятиме накопиченню знань і життєвого досвіду, а також допоможуть підтримувати інтелектуальні зусилля студентів, стимулювати пізнавальну активність. Усе це посилюватиме мотивацію студентів до навчання, виховуватиме в них внутрішні пізнавальні, усвідомлені мотиви, що впливатимуть в майбутньому на професійну діяльність майбутнього фахівця. Інтерес до професії та її опанування можна легко реалізувати, використавши належні організаційно-педагогічні умови для підготовки студентів. **На підставі викладу зауважимо, що всі умови функціонують у системі та взаємозумовлюють одна іншу.**

Схарактеризуємо кожну умову детальніше:

– *підвищення мотивації до професійної діяльності та формування професійних ціннісних орієнтацій у майбутніх учителів іноземних мов через використання інтерактивних технологій* передбачає докладне ознайомлення з майбутньою професійною діяльністю, її

суспільною значущістю, сучасними вимогами до знань, умінь, навичок і якостей особистості фахівця під час вивчення всіх дисциплін; створення в студента уявлень про сучасну модель особистості успішного фахівця та спонукання до усвідомлення ним перспектив професійної самореалізації; розвиток позитивної «Я-концепції»; формування ієрархії ціннісних орієнтацій, що пов'язані з професійною діяльністю; вироблення в студентів потреб і вмінь самостійно працювати з різними джерелами інформації, оволодівати інформаційними технологіями та творчо застосовувати знання на практиці; забезпечення умов для самопізнання, самовиховання, стимулювання прагнення до самовдосконалення; підтримання допитливості й «пізнавального» психологічного клімату в студентській академічній групі; мінімізація високої тривожності окремих студентів, їхньої невпевненості щодо майбутньої професійної діяльності; створення для студентів ситуацій успіху на високому рівні реалізації здібностей; підпорядкування процесу формування в студентів високого рівня мотивації професійного досягнення за низкою критеріїв (успішне навчання на оптимальному рівні складності, що пов'язаний із вимогами навчального курсу; індивідуалізація процесу навчання; включення майбутніх фахівців у професійно-педагогічну діяльність; формування в студентів установки на власну активність і самопізнання як основу професійного самовизначення; вироблення вмінь та навичок володіння сучасними технологіями, творчого застосування їх у майбутній професійній діяльності; об'єктивність педагогічної й моральної оцінок як показника особистісних досягнень студента, а не засобу його заохочення чи покарання). Використання інтерактивних технологій навчання створює мотивацію «зі зміщенням на кінцевий результат», що особливо важливо в професійній підготовці. Нами використовувалися:

1. *Інтерактивні технології кооперативного навчання* (робота в парах; ротаційні (змінювані) трійки; два – чотири – усі разом; карусель; робота в малих групах; акваріум; коло ідей). Працюючи в парах, студенти виконують різні вправи: обговорити завдання чи короткий текст; узяти інтерв'ю, вивчити ставлення (думку) партнера щодо питання або твердження; критично проаналізувати роботу один одного, підсумувати результати опанування теми й ін. За умов парної роботи та роботи в малих групах усі студенти отримують змогу висловлювати свою думку, говорити. Така робота допомагає студентам подумати, обмінятися ідеями спочатку з партнерами, лише потім озвучити їх перед аудиторією. Це сприяє розвитку навичок спілкування, критичного мислення, вміння висловлюватися, переконувати й вести дискусію [11].

2. *Інтерактивні технології колективно-групового навчання* (аналіз ситуації; розв'язання проблем; незакінчені речення; мозковий штурм; ажурна пилка; обговорення проблеми в загальному колі; мікрофон; навчаючи – вчусь; дерево рішень) передбачають одночасну спільну роботу всього колективу. Для організації колективно-групового навчання необхідно брати до уваги такі чинники: специфіка співпраці партнерів-однорупників, яка відображає зовнішній світ і надає реалістичного характеру штучно створеним взаєминам; налагодження зворотного зв'язку та підтримка від членів групи, які мають аналогічні проблеми й досвід; товариська атмосфера, що сприяє формуванню нових навичок, підвищує здатність до самоефективності в різних сферах життя; особливості групової форми роботи, що спонукають студента до самооцінювання власної діяльності, самодослідження, у ході якого можна виконувати роль глядача, ідентифікувати себе з іншими учасниками, оперувати отриманими результатами під час аналізу власних думок, емоцій, вчинків [11; 12].

3. *Технології ситуативного моделювання* (спрощене судове слухання; громадські слухання; симуляції; розігрування ситуації за ролями). Модель навчання в грі – це побудова навчального процесу за допомогою включення учня в гру (передусім ігрове моделювання явищ, що вивчають). Завдання педагога, який застосовує ігри в навчанні, полягає в підпорядкуванні гри сформульованій дидактичній меті. В ігровій моделі викладач постає як інструктор (ознайомлення з правилами гри, консультування її учасників), суддя-рефері (коригування й допомога порадою щодо поділу ролей), тренер (підказки студентам, які проводять гру), голова, ведучий (організація обговорення гри) [11].

4. *Технології опрацювання дискусійних питань* (метод «Прес»; вибери позицію; зміни позицію; неперервна шкала думок; дискусія; оцінювальна дискусія; дебати; дискусія в стилі телевізійного ток-шоу) сприяють розвиткові критичного мислення, дають змогу вибрати власну позицію, формують навички обстоювати свою думку, поглиблюють знання з обговорюваної проблеми. Технології навчання в дискусії слугують вагомим засобом пізнавальної діяльності студентів у процесі навчання та передбачають виконання низки правил: дискусія починається з порушення спірного питання, що не містить однозначної відповіді й прогнозує різні варіанти розв'язання, зокрема протилежні; учасники не ставлять запитання: «хто має рацію, а хто помиляється в тому чи в тому питанні»; увага зосереджена на ймовірному перебігу дискусії («Чого варто очікувати за певного збігу обставин?», «Що могло б статися, якби..?», «Чи були інші можливості?»); вислови учасників дискусії стосуються порушеної теми; викладач виправляє помилки й неточності, які допускають студенти, та спонукає всіх робити те саме; твердження студентів супроводжуються аргументацією, обґрунтуванням (викладач ставить студентам запитання на зразок: «Які факти засвідчують користь цієї думки?», «Як ви міркували, щоб зробити такий висновок?»); дискусія може бути розв'язана як консенсусом (ухваленням узгодженого рішення), так і збереженням наявних розбіжностей між її учасниками [11]. Отже, використання інтерактивних технологій сприяє інтелектуальному розвиткові студентів, підвищенню мотивації до професійної діяльності та формуванню професійних ціннісних орієнтацій, розвиткові пізнавальної активності, пізнавальних інтересів, зацікавленому ставленню до нестандартної організації освітнього процесу, активізації творчої діяльності, формуванню вмінь помічати проблему, знаходити шляхи її розв'язання, оволодінню навичками саморозвитку особистості, надає змогу думати, творити;

– *використання особистісно орієнтованих технологій у професійній підготовці майбутніх учителів іноземних мов* – передбачає зміну акцентів у методах навчання з ілюстративно-пояснювальних на пошуково-дослідницькі через пов'язування отриманої інформації зі знаннями, що вже отримані, та з можливістю використовувати її в майбутньому; застосування діалогічного методу; варіативність у формах організації роботи, відборі наочності, дидактичних посібників, методів і прийомів навчання та оцінювання знань; інтеграція різних галузей знань через використання можливостей комп'ютерної техніки, інформаційну підтримку за допомогою електронних текстів, ресурсів Інтернету, через контакти з культурою й досвідом інших людей; застосування в навчальному процесі надбань інших наук; проведення лабораторно-практичних і семінарських робіт для забезпечення кращого сприйняття та осмислення студентами навчального матеріалу, розвитку аналітичного мислення, абстрагування й формування зв'язків між теоретичними та практичними знаннями; стимулювання максимальної самостійності, емоційного самовираження й вияву творчих здібностей через диференційовані види самостійної роботи, проведення творчих конкурсів, захистів проектів, виставок тощо [13]. Для активізації класичних лекцій, використовувались: міні-лекція, лекція-бесіда (діалог з аудиторією), лекція-аналіз конкретної ситуації, лекція-консультація, лекція із заздалегідь запланованими помилками. Для закріплення й поглиблення знань, отриманих під час бесід, лекцій, розповідей, семінарів, практичних занять, удосконалення практичних навичок і вмінь, використання їх у розв'язанні професійних проблем та для активного обміну досвідом використовувались тренінгові практики, ділові та рольові ігри [14]. Для набуття навичок командної роботи, удосконалення уміння представляти й аргументувати свої позиції щодо поставлених завдань, розвитку комунікативних здібностей, удосконалення здатності застосовувати теоретичні знання на практиці використовувались проектні технології. Таким чином, використання педагогічних технологій, зокрема технології особистісно орієнтованого навчання в підготовці вчителів іноземних мов, дає змогу активізувати процес засвоєння знань, надати йому творчого характеру, побудувати роботу студентів на співпраці, взаємонавчанні, стимулювати їх до самостійного вибору й

застосування найбільш значущих для них способів опрацювання навчального матеріалу, до самовизначення та самореалізації [14];

– *впровадження різних видів практики та позааудиторної роботи для набуття досвіду майбутньої професійної діяльності* – передбачає розвиток у студентів умінь навчати іноземної мови в навчально-виховних закладах на базі сформованої в них професійної компетентності та знань основ теорії методики, педагогіки й психології, умінь поєднувати теоретичні знання майбутніх учителів із практичною діяльністю учнів; практичне пізнання студентами закономірностей професійної діяльності та оволодіння способами її організації, умінням виконувати конкретні методичні завдання згідно з умовами педагогічного процесу; виховання в студентів потреби систематично поновлювати свої знання та творчо застосовувати їх у практичній діяльності. Специфіка педагогічної практики (пасивної) на II курсі полягає в тому, що вона проходить паралельно з вивченням основних нормативних дисциплін психолого-педагогічного циклу, має характер психолого-педагогічного практикуму, допомагає зіставити теоретичні знання зі шкільними реаліями. Педагогічна практика на четвертому курсі (VIII семестр) має на меті цілісну професійну підготовку студента до повноцінного виконання функцій учителя англійської мови та зарубіжної літератури, а також класного керівника для проведення навчально-виховної роботи з учнями. Переддипломна практика проходить на другому році навчання в магістратурі (III семестр), є завершальним етапом практичного навчання та підготовчим етапом для виконання дипломних (магістерських) робіт. Таку практику проводять на випускному курсі для узагальнення й удосконалення здобутих знань, практичних умінь і навичок, оволодіння професійним досвідом та готовністю до самостійної трудової діяльності, а також із метою збирання матеріалу для підготовки дипломних робіт. Мета педагогічної (асистентської) практики, що проходить на другому році навчання в магістратурі (III семестр), полягає в підготовці студентів до самостійної викладацької діяльності у вищих і середніх спеціальних навчальних закладах [15]. Особистісне та професійне становлення студента не можливе без включення його до системи позааудиторної діяльності. Основне завдання позааудиторної роботи в підготовці майбутніх учителів іноземних мов – усебічно ознайомити студентів із педагогічною професією, прищепити любов і повагу до педагогічної праці, розвивати професійне мислення, долучати до педагогічного досвіду. Найчастіше використовувалися такі види масової позааудиторної роботи: відзначення народних і державних свят, тематичні вечори, інтелектуальні ігри «Що? Де? Коли», брейн-ринг, «Поле чудес», «Інтелект-шоу», турніри, КВК, різноманітні конкурси та вікторини, екскурсії й походи, акції, диспути, змагання, «круглі столи», виставки, семінари тощо. Проведення цих заходів допомагають розширити можливості впливу на особистість для пропаганди знань, розвитку інтересу до наук, до творчості, формування ініціативи студентів, активізації їхньої пізнавальної діяльності, виховання професійно значущих та особистісних якостей. Отже, упровадження різних видів практики та позааудиторної роботи впливає на формування професійних якостей особистості майбутнього вчителя, надає навчально-виховному процесу професійного забарвлення, а також сприяє формуванню активної громадської позиції майбутнього педагога [14];

– *створення та підтримка освітньо-креативного середовища для формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійної діяльності* – забезпечує максимальний рівень індивідуалізації завдяки широкому використанню інформаційних технологій та сприяє: зростанню інформативності й репрезентативної цінності навчального матеріалу; стимулюванню когнітивних процесів (сприйняття й усвідомлення інформації), а отже, більш глибокому розумінню навчального матеріалу та систематизації набутих знань; розвиткові розумових і творчих здібностей студентів; формуванню стійкої мотивації пізнавальної діяльності студентів на заняттях; урізноманітненню форм подання інформації та видів навчальних завдань; створенню навчального середовища, яке забезпечує «занурення» студента в уявний світ, у певні соціальні й виробничі ситуації; систематичному застосуванню ігрових прийомів; забезпеченню миттєвого зворотного зв'язку, рефлексії; підвищенню рівня

інформаційної культури студентів та рівня підготовки студентів у галузі сучасних інформаційних технологій; розвитку в студентів навичок спільної роботи й колективного пізнання; створенню сприятливого психологічного клімату на занятті; можливості реалізації індивідуалізації навчання; підвищенню естетичного й емоційного рівнів заняття завдяки використанню музики, анімації тощо; підвищенню обсягу виконаної на занятті роботи. На заняттях з різних дисциплін використовувалася заснована на комп'ютерних та інтернет-технологіях система управління навчанням «Moodle» (навчально-методичні електронні комплекси дисциплін, що містять такі елементи: електронні підручники, де представлений теоретичний матеріал, глосарій, а також теми семінарських і практичних робіт; плани лекційних і практичних занять; віртуальні лабораторні комплекси; конспекти-презентації лекцій; завдання до практичних робіт; навчальні завдання для самостійної роботи й вимоги до них; питання та завдання до підсумкової атестації; опис інформаційних засобів і технологій, необхідних для виконання навчальних завдань; методичні вказівки до використання цього комплексу; електронні банки тестів; покликання на додаткові інформаційні ресурси з дисципліни в мережі Інтернет; додаткові навчальні матеріали (підручники, посібники, журнали й ін.)); мультимедійні технології (презентації, створені в «PowerPoint»), Інтернет і його інструменти (електронна пошта, браузер, веб-сайти, пошукові системи, форуми, аудіо- та відеочати); інтернет-технології нового покоління – подкасти, що дають змогу користувачам Всесвітньої мережі прослуховувати, переглядати, створювати й поширювати аудіо- та відеопрограми; скайп-технології; мобільні додатки тощо [14]. Отже, основна мета креативного інформаційно-освітнього середовища – «розбудити» у студенті творця й максимально розвинути закладений у ньому творчий потенціал. Креативне інформаційно-освітнє середовище має не лише сприяти розвиткові вихідного творчого потенціалу, а й стимулювати потребу в подальшому самопізнанні, творчому саморозвитку, сформуванню в студента об'єктивну самооцінку. Створення професійно-креативного навчально-виховного середовища в закладах вищої освіти сприяє мотивації навчання студентів, залучає їх до різноманітних видів самостійної роботи, підвищує рівень знань, умінь, навичок майбутніх учителів, формує ціннісне ставлення та готовність до професійної діяльності;

– *розвиток професійної рефлексії у майбутніх учителів іноземних мов* – розвинена здатність до рефлексії передбачає спроможність студента критично мислити, продукувати та реалізовувати нові ідеї на практиці, навчатися впродовж життя, конструктивно виконувати педагогічні завдання, створювати стратегії саморозвитку й самовдосконалення, аналізувати власні думки й переживання, пов'язані з професійно-педагогічною діяльністю. Автори рефлексивної педагогіки доводять, що рефлексія – це не інформація, її не можна «взяти і передати», її можна лише стимулювати, розвивати, підвищувати. Відтак для формування й розвитку рефлексії майбутніх учителів іноземних мов ми використовували комплекс вправ, а саме: «*Без маски*» – для зняття емоційної напруженості, формування навичок ширих висловлювань та аналізу сутності власного «Я»; «*Комісійний магазин*» – для формування навичок самоаналізу, саморозуміння й самокритики; поглибленню знань один про одного через розкриття особистісних якостей кожного студента; «*Хто я?*», «*Моє я*», «*Рольова гімнастика*» – передбачали усвідомлення важливості прийняття свого «Я»; «*Австралійський дощ*» – допомагала психологічному розвантаженню студентів; «*Чарівний стілець*» – допомагала в підвищенні самооцінки особистості; «*Пробачати ближнього*» – передбачала розвиток рефлексії, саморегуляції емоційного стану, умінь пробачати іншим; «*Як я люблю самого себе*» – розвивала позитивне самосприйняття, умінь любити себе; «*П'ять добрих слів*» – допомогла отримати зворотний зв'язок від групи, підвищити самооцінку, самопізнання; «*Прощання*» – сприяла розвиткові згуртованості групи, створенню хорошого настрою. Одним з інноваційних засобів розвитку й формування навичок рефлексії майбутнього вчителя, на наше переконання, є портфоліо – сучасна технологія оцінювання діяльності, що відображає всі етапи навчання студента в закладах вищої освіти, демонструє перебіг навчання в цілому, тобто те, як студент інтегрує спеціальні завдання й навички,

досягає освітнього результату, опановуючи певні вміння, формує загальнопрофесійні та спеціальні компетентності, розвиває певні особистісні якості. Результатом рефлексії стає впорядкування та систематизація опанованих знань студентами, тому оцінювання знань, навичок і вмінь проводилося на кожному занятті. Перевірку рівня опанування знань, сформованості навичок і вмінь забезпечували методи усного, письмового, тестового, програмного контролю, практичної перевірки, самоконтролю, а також методи самооцінювання. Вправа «*Завершення речення*» – забезпечувала зворотний зв'язок щодо основних моментів вивченого матеріалу; «*Оцінювання*» – допомагала вивільнити творчу енергію групи та сприяла ефективному засвоєнню навчального матеріалу; «*Мережа знань*» – сприяла студентам в аналізі основних аспектів проведеного заняття, демонструванні їхнього взаємозв'язку; «*Мистецтво самоперевірки*» – мала на меті навчити учасників самостійно перевіряти знання вивченого матеріалу та надавала змогу самостійно закріпити отримані знання; «*Лотереяна лихоманка*» – навчила використовувати ефект випадковості та азарту в процесі перевірки засвоєних знань; «*З'ясування послідовності*» – сприяла творчому розв'язанню проблеми, ухваленню важливих рішень. Отже, розвиток професійної рефлексії в майбутніх учителів іноземних мов є важливим складником цілісного процесу професійної підготовки, що сприяє самопізнанню та професійному самовдосконаленню, оскільки рефлексія дає змогу планувати власну діяльність та керувати нею, творчо осмислювати й розв'язувати проблемні ситуації, набувати нових цінностей, виходити з внутрішніх конфліктних станів [14].

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проведений огляд дозволяє зробити висновок, що визначені та теоретично обґрунтовані організаційно-педагогічні умови (підвищення мотивації до професійної діяльності та формування професійних ціннісних орієнтацій у майбутніх учителів іноземних мов через використання інтерактивних технологій; використання особистісно орієнтованих технологій у професійній підготовці майбутніх учителів іноземних мов; впровадження різних видів практики та позааудиторної роботи для набуття досвіду майбутньої професійної діяльності; створення та підтримка освітньо-креативного середовища для формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійної діяльності; розвиток професійної рефлексії в майбутніх учителів іноземних мов) підготовки майбутніх учителів іноземних мов до професійної діяльності в умовах інформаційно-освітнього середовища ЗВО. Реалізація організаційно-педагогічних умов підготовки майбутніх учителів іноземних мов в умовах інформаційно-освітнього середовища ЗВО передбачала удосконалення навчально-пізнавальної діяльності студентів. Перспективами подальших досліджень вбачаємо виокремлення загальнодидактичних та специфічних принципів підготовки майбутніх учителів іноземних мов.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Мельник Н. І. Організаційно-педагогічне забезпечення професійної підготовки фахівців дошкільної освіти в країнах Західної Європи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 4 (48). С. 87–97.
- [2] Великий тлумачний словник сучасної української мови (уклад. і гол. ред. В. Бусел). Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2004. 1736 с.
- [3] Вдовичин Т. Я. Обґрунтування організаційно-педагогічних умов для забезпечення навчального процесу майбутніх бакалаврів інформатики. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&%20IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Mir_2012_5_37.pdf (дата звернення: 15.02.2020).
- [4] Психологічна енциклопедія. Київ: Академвидав, 2006. 424 с.
- [5] Полонский В. Словарь по образованию и педагогике. М.: Высшая школа, 2004. 512 с.
- [6] Голубова Г. В. Педагогічні умови реалізації інтегративного підходу до роботи з педагогічно обдарованими майбутніми вчителями. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C

- 21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nchnpu_016_2012_15_26.pdf (дата звернення: 06.03.2020).
- [7] Мельничук С. Г. Формування естетичної культури майбутніх вчителів (історико-педагогічний аспект, 1860 – 1970 роки). Київ: Наукова думка, 1995. 198 с.
- [8] Підласий І. П. Діагностика та експертиза педагогічних проєктів: навч. посіб. Київ: Україна, 1998. 343 с.
- [9] Зубко А. М. Організаційно-педагогічні умови удосконалення навчального процесу в системі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Центральний ін-т післядипломної педагогічної освіти АПН України. Київ, 2002. 22 с.
- [10] Вдовичин Т. Я. Обґрунтування організаційно-педагогічних умов для забезпечення навчального процесу майбутніх бакалаврів інформатики. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&%20IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Mir_2012_5_37.pdf (дата звернення: 21.02.2020).
- [11] Пометун О. І., Побірченко Н. С., Коберник Г. І., Комар О. А., Торчинська Т. А. Інтерактивні технології: теорія та методика: посіб. Умань; Київ, 2008. 95 с.
- [12] Лук'яненко В. В. Формування мотивації навчання студентів технічних спеціальностей на заняттях з англійської мови. URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/1164> (дата звернення: 15.02.2020).
- [13] Шурина О. Педагогічні аспекти реалізації особистісно орієнтованого підходу при підготовці майбутніх учителів технологій. Наукові записки. Серія: педагогіка. 2017. № 2. С. 109–115.
- [14] Рогульська О. О. Теорія і практика підготовки майбутніх учителів іноземних мов в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів вищої освіти: автореф. дис. ... док. пед. наук: 13.00.04 / Хмельницький : ХНУ, 2020. 43 с.
- [15] Підгурська В. Ю. Педагогічна практика як важлива передумова становлення майбутнього вчителя-класовода. Вісник Житомирського державного університету. Вип. 68. Педагогічні науки. С. 3–8.

THE ORGANIZATIONAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS OF THE FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHERS' PROFESSIONAL TRAINING UNDER THE CONDITIONS OF INFORMATION AND LEARNING ENVIRONMENT IN HEIs

Rogulska Oxana Oleksandrivna,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Foreign Language Practice and Methods of Teaching
Khmelnitskyi National University, Khmelnitskyi, Ukraine
ORCID ID 0000-0001-5603-0274
oxana.rogulska@gmail.com

Tarasova Olga Volodymyrivna,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Foreign Language Practice and Teaching Methods
Khmelnitskyi National University, Khmelnitskyi, Ukraine
ORCID ID 0000-0001-8574-6466
tarasova20olia@gmail.com

Ikonnikova Maryna Valeriivna,

Doctor of Sciences, associate professor, professor of foreign languages department,
Khmelnitskyi National University,
Khmelnitskyi, Ukraine
ORCID ID 0000-0002-0134-2331
ikonnikova@ukr.net

Zhovnych Olesia Volodymyrivna

Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer Department of Foreign Languages Methodology Teaching,
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine
ORCID 0000-0001-6430-7341
olesia.zhovnych@vspu.edu.ua

Abstract. It has been grounded that professional training of the future foreign language teachers can be easily realized by using appropriate organizational and pedagogical conditions. The organizational and pedagogical conditions of the future foreign language teachers' professional training have been identified and theoretically verified in the article. They are the following: enhancing motivation towards professional activities and shaping professional value orientations in future foreign language teachers due to interactive technologies; employing personality-oriented technologies in professional training for future foreign

language teachers; implementing different practical and extracurricular activities so that future teachers can gain the necessary professional experience; creating and supporting learning and creative environment for training future foreign language teachers for professional activities; developing professional reflection in future foreign language teachers. It has been found out that organizational and pedagogical conditions enable significant improvements in the educational process, create a special mechanism of students' thinking capacity, promoting the accumulation of knowledge and life experience. It is proved that the developed organizational and pedagogical conditions help to support students' intellectual efforts, stimulate cognitive activity, enhance motivation to study, develop cognitive, conscious motives and therefore influence future professional activity. It is stated that only a complex implementation of suggested organizational and pedagogical conditions contributes to the successful professional training of the future foreign language teachers under the conditions of information and learning environment in HEIs. It is highlighted that the developed organizational and pedagogical conditions function as single system and are interdependent.

Keywords: organizational and pedagogical conditions; future foreign language teachers, information and learning environment, higher education institutions.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] Melnyk, N. I. Organizational and pedagogical provision of the preschool teachers professional training in Western Europe. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*. 2015. № 4 (48). P. 87–97. (in Ukrainian)
- [2] The Great Explanatory Dictionary of Modern Ukrainian (compiled and edited by V. Busel). Kyiv; Irpin: Perun, 2004. 1736 p. (in Ukrainian)
- [3] Vdovychyn, T. Ya. The substantiation of organizational and pedagogical conditions for ensuring the educational process of the future bachelors of computer science. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&%20IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Mir_2012_5_37.pdf (Date of Request: 15.02.2020). (in Ukrainian)
- [4] Psychological Encyclopedia. Kyiv: Academvydav, 2006. 424 p. (in Ukrainian)
- [5] Polonskiy, V. Dictionary of Education and Pedagogy. M.: Vysshaya Shkola, 2004. 512 p. (in Russian)
- [6] Golubova, G. V. Pedagogical conditions for the implementation of an integrative approach to work with pedagogically gifted teachers. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nchnpu_016_2012_15_26.pdf (Date of Request: 06.03.2020). (in Ukrainian)
- [7] Melnychuk, S. G. Development of the future teachers aesthetic culture (historical and pedagogical aspect, 1860 - 1970). Kyiv: Naukova Dumka, 1995. 198 p. (in Ukrainian)
- [8] Pidlasyi, I. P. Diagnosis and expertise of pedagogical projects: textbook. Kyiv: Ukraine, 1998. 343 p. (in Ukrainian)
- [9] Zubko, A. M. Organizational and pedagogical conditions for improving the educational process in the system of professional development of pedagogical staff: abstract of thesis for PhD in Pedagogical Sciences: 13.00.04 / Central institute of postgraduate pedagogical education of APS of Ukraine. Kyiv, 2002. 22 p. (in Ukrainian)
- [10] Vdovychyn, T. Ya. The substantiation of organizational and pedagogical conditions for ensuring the educational process of the future bachelors of computer science. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&%20IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Mir_2012_5_37.pdf (Date of Request: 15.02.2020). (in Ukrainian)
- [11] Pometun, O. I., Pobirchenko, N. S., Kobernyk, G. I., Komar, O. A., Torchynska, T. A. Interactive technologies: theory and methodology. Uman; Kyiv, 2008. 95 p. (in Ukrainian)
- [12] Lukyanenko, V. V. Development of technical students motivation at English classes URL: <http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/1164> (Date of Request: 15.02.2020). (in Ukrainian)
- [13] Shuryyn O. Pedagogical aspects of realization of personality-oriented approach at preparation of future teachers of technologies. *Naukovi zapysky. Seriya: pedahohika*. 2017. № 2. P. 109–115. (in Ukrainian)
- [14] Rogulska O. O. Theory and Practice of Training Future Foreign Language Teachers under the Conditions of Information and Learning Environment in Higher Education Institutions.: abstract of thesis for an academic degree of a postdoctoral researcher in pedagogy: 13.00.04 / Khmelnytskyi: KhNU, 2020. 43 p. (in Ukrainian)
- [15] Pidgurska V. Yu. Pedagogical practice as an important prerequisite for the formation of future primary school teachers. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu*. Vyp. 68. Pedahohichni nauky. P. 3–8. (in Ukrainian)